

Jordbruksutskottets betänkande

1980/81:14

om vatten- och luftvård

Motionerna m. m.

Yrkanden

I motion 1979/80:214 av Bengt Silfverstrand och Maja Bäckström (båda s) yrkas att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder vidtas mot vattenföroreningarna i Rönneå i enlighet med vad som i motionen anförts.

I motion 1979/80:304 av Hagar Normark m. fl. (s) yrkas att riksdagen beslutar uttala

1. att användning av kol som energikälla sker på ett sådant sätt att skydd för människors liv och hälsa garanteras,
2. att forskning och utveckling av reningsmetoder för att uppnå dessa mål bör befrämjas.

I motion 1979/80:387 av John Johnsson m. fl. (s) yrkas att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder vidtas mot vattenföroreningarna i Klingavälsån och naturreservatet i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1979/80:940 av Rune Rydén m. fl. (m) yrkas att riksdagen uttalar sig för att svenska bestämmelser för i första hand fordon harmoniseras med de bestämmelser som gäller för Västeuropa i övrigt och att Sverige internationellt skall verka för optimala miljö- och fordonskrav.

I motion 1979/80:1373 av Bonnie Bernström (fp) yrkas att riksdagen anholder att regeringen lägger fram förslag om att blyfri regularbensin införs från och med den 1 januari 1983.

I motion 1979/80:1377 av Märta Fredrikson m. fl. (c) yrkas att riksdagen beslutar

1. att hos regeringen begära kartläggning av de effekter kärnkraftverkens utsläpp har på ozonskiktet,
2. att begära regeringens initiativ för att nationellt och internationellt kraftfullt verka för en snar begränsning av utsläpp som skadar ozonskiktet.

I motion 1979/80:1749 av Arne Andersson i Ljung m. fl. (m) yrkas att riksdagen hos regeringen begär utredning och förslag till 1981 års riksmöte om lägre gräns än nu gällande 50 megawatt för koncessionsnämndens prövning av koleldningsanläggningar.

I motion 1979/80:1760 av Olof Palme m. fl. (s) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 8 och 9), att riksdagen beslutar

8. att hos regeringen begära en tillståndslag för utbyggnad av kolkraftverk,
9. att hos regeringen begära en kartläggning av de utsläpp som kan

påverka ozonskiktet och klimatet samt anhålla att regeringen aktivt verkar för att få till stånd en internationell konvention till skydd för ozonskiktet.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har i skrivelse till utskottet av den 13 februari 1980 lämnat vissa underrättelser med anledning av motion 1979/80:387.

Utskottet

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal i januari 1980 väckta motioner angående vatten- och luftvård. I motionerna behandlas problem som sammanhänger med vattenföroreningar av vissa åar, miljöstörningar från kolledning, motorfordonens miljöstörningar och risken för skador på ozonskiktet i atmosfären.

Vattenföroreningar i vissa åar. Vattenföreningarna i Rönneå och Klingavälsån i Skåne behandlas i motionerna 1979/80:214 resp. 1979/80:387. Enligt förstnämnda motion har vattenkvaliteten i Rönneå successivt försämrats under flera år. Särskilt märkbar har denna försämring blivit de två senaste åren. Vattentillströmningen är numera mycket ojämn. Enligt motionen har ansträngningar hittills för att lösa föroreningsproblemen i Rönneå varit otillräckliga, splittrade och dragit långt ut på tiden. Motionärerna föreslår att naturvårdsverket snarast möjligt i samarbete med berörda länsstyrelser företar en genomgripande undersökning av föroreningsorsakerna samt upprättar ett åtgärdsprogram. Ett motsvarande yrkande beträffande Klingavälsån och dess naturreservat framställs i motion 1979/80:387. Enligt motionen har vattenkvaliteten i Klingavälsån under senare år märkbart försämrats och då särskilt under sommartid då vattenföringen är låg. Vid flera tillfällen har dödsfall bland djur på betesgång inträffat, och det har angivits att trolig dödsorsak är vattnet.

Rönneå avvattnar Ringsjön i Skåne och rinner åtta mil åt nordväst, norr om Söderåsen, innan den mynnar ut i Skälderviken. Enligt vad utskottet inhämtat pågår f. n. provningsarbeten i ån i enlighet med ett utarbetat flerårsprogram. Arbetet bedrivs i samarbete mellan berörda länsstyrelser (i Malmö och Kristianstad) och kommuner. I hittillsvarande erfarenheter ger enligt vad utskottet erfarit vid handen att föroreningskällorna i själva åfåran godtagbart bemästrats. Däremot uppges Ringsjön ge anledning till bekymmer.

En särskild Ringsjökommitté har bildats i oktober 1980 i vilken deltar länsstyrelserna och berörda kommuner med statens naturvårdsverk och fiskenämnden som adjungerade medlemmar. Sjön som sådan uppges vara algrik vilket förvärrats under senare år genom föroreningstillförelse. Fisket har därigenom skadats. I syfte att ge underlag för bedömning av restaureringsåtgärder torde Ringsjökommittén komma att föranstalta om ett arbetsprogram som innefattar utredning av föroreningsbelastningen i sjön,

recipientkontroll och undersökningar av forskningskaraktär.

Klingavälsån rinner från det sydsvenska sjölandskapet, där den har sitt källflöde, till Kävlingeån med utflöde i Öresund.

Klingavälsåns naturreservat sträcker sig från Sövdemölla till Kävlingeån. Syftet med reservatet är att bevara den meanderringlande åfåran med omgivande betade fuktängar som är av stort ornitologiskt värde. Området är som häcknings- och rastlokal såväl av riks- som internationellt intresse och har medtagits i den s. k. CW-listan. Målsättningen för vården av reservatet skall vara att bibehålla områdets vetenskapliga, kulturella och landskapsbildsmässiga värden samtidigt som förutsättningarna för åkerbruk och kreatursskötsel bevaras. Härvid uppges betesdriften vara särskilt viktig. Lika viktigt är att den bedrivs ända ner i åfåran.

Sommaren 1979 inträffade flera dödsfall bland betande djur vid Klingavälsån, sannolikt till följd av vattenförorening. Länsstyrelsen i Malmöhus län har med anledning härav efter samråd med berörda kommuner och intressenter låtit genomföra ett program med utvidgad kontroll av Klingavälsåns vattensystem. Preliminära resultat av ifrågavarande kontrollverksamhet visar att vattnet i ån är förorenat och knappast tjänligt som dricksvatten. Å andra sidan uppvisar det vid jämförelse med andra år i länet klart lägre koncentration av närsalter samt lika eller något bättre förhållanden vad avser bakterieantal. Inga misstänkta dödsfall bland betesdjuren har inrapporterats under år 1980. Det utvidgade kontrollprogrammet kommer enligt uppgift från länsstyrelsen att följas upp inom ramen för Kävlingeåns vattenvårdsförbund. Särskilda råd och anvisningar kommer att lämnas dem som enligt inventeringen brustit i avloppsutsläpp.

Utskottet vill för sin del framhålla angelägenheten av att verksamma åtgärder vidtas mot vattenföroreningar av det slag som det här är fråga om. Inte minst viktigt är att insatserna inriktas på att angripa föroreningskällorna. De problem som tas upp i motionerna åligger det emellertid närmast berörda länsstyrelser och kommunala organ att lösa. Av den ovan lämnade redogörelsen framgår att vederbörande myndigheter i samråd med statens naturvårdsverk också vidtagit eller påbörjat åtgärder som är ägnade att komma till rätta med ifrågavarande föroreningsproblem. Utskottet finner därför inte att riksdagen nu har anledning ta något särskilt initiativ i frågan. Motionerna 1979/80:214 och 1979/80:387 avstyrks således.

Koleldningens miljöstörande effekter. Möjligheterna att komma till rätta med miljöriskerna med kolförbränning är föremål för yrkanden i tre motioner. I motion 1979/80:304 krävs att kol används som energikälla endast om skyddet för människors liv och hälsa kan garanteras samt att forskning och utveckling av reningsmetoder främjas. Enligt motion 1979/80:1749 är stenkol det bränsle som allmänt sett har den högsta föroreningseffekten. Beträffande såväl försmurningen som de med detta bränsle följande nedfallen av tungmetaller uppges i motionen att läget i vårt land nu är sådant att varje

ökning av utsläppen kan få åtminstone lokalt katastrofala följder. Det är därför enligt motionärerna av största vikt, att man får kontroll över koleldningen, lämpligen genom att koncessionsnämndens tillstånd skall erfordras, inte som f. n. när panneffekten överskrider 50 megawatt – vilket blott sker i ett fåtal fall – utan betydligt tidigare.

I motion 1979/80:1760 yrkande 8 begärs en tillståndslag för utbyggnad av kolkraftverk. Motionärerna anför som stöd härför att enorma föroreningsmängder släpps ut från ett koleldat kraftverk. Under ett år uppskattas enligt motionen utsläppen från ett kolkraftverk på 1000 MW till mellan 10 000 och 30 000 ton svaveldioxid, 1 150 ton stoft, 50 000 ton kväveoxider, 6 300 000 ton koldioxid samt mellan 30 och 300 ton metaller (arsenik, kadmium, krom, kvicksilver, bly, koppar, nickel, zink och vanadin). Utöver utsläppen kommer avfallet som på ett år överstiger 750 000 ton. Avfallshögarna innehåller en rad föroreningar, bl. a. tungmetaller. Dessa löses upp av regnvatten som tränger genom askan och kan förorena grundvattnet. Enligt motionen måste en ytterst noggrann prövning och en tillfredsställande reningsteknik krävas innan tillstånd lämnas för koleldade kraftverk.

Utskottet vill erinra om att hälso- och miljöproblem vid koleldning regleras med hjälp av miljöskyddslagen. Enligt 2 § miljöskyddskungörelsen får förbränningsanläggning för en tillförd effekt av mer än 50 MW inte byggas utan tillstånd av koncessionsnämnden för miljöskydd. Länsstyrelsen får medge dispens från tillståndsvånet om den tillförda effekten ej överstiger 300 MW. Anmälan skall göras hos länsstyrelsen om effekten överstiger 10 MW. Sistnämnda anmälningstvång har tillkommit i år – av skäl som nära ansluter till dem som redovisas i motion 1979/80:1749. Enligt det förslag till ändring av miljöskyddslagen som f. n. prövas i lagrådet kommer detta anmälningstvång att ersättas av tillståndstvång.

Tillkomsten och lokaliseringen av industriell eller liknande verksamhet, som är av väsentlig betydelse för hushållningen med energi, skall prövas av regeringen enligt 136 a § byggnadslagen. Sådan prövning skall ske vid nyanläggning av ångkraftanläggning och annan anläggning för eldning med fossilt bränsle med tillförd effekt överstigande 500 MW. Utvidgning av sådan anläggning skall prövas om regeringen i visst fall beslutar härom.

Ett omfattande forsknings- och utvecklingsarbete pågår f. n. på koleldningsteknikens område.

På regeringens uppdrag har vattenfallsverket organiserat ett utredningsprojekt benämnt Kol – Hälsa – Miljö (KHM). Projektets uppgift är att allsidigt undersöka kolanvändningens konsekvenser för hälsa och miljö från det att kolet nått svenskt område till dess det omvandlats till önskad energiform och avfallet har tagits om hand. Vattenfallsverket är i första hand ansvarigt för projektet, men i projektstyrelsen är även naturvårdsverket, kommunerna, nämnden för energiproduktionsforskning, kraftindustrin och övrig industri representerade. Utredningen skall vara klar den 1 oktober

1982, då man räknar med att kunna besvara frågan om en ökad kolanvändning kan bli miljömässigt acceptabel.

Nämnden för energiproduktionsforskning har av regeringen erhållit uppdrag att föranstalta om forskning och utveckling rörande sådan för svenska förhållanden och svenska miljökrav anpassad kolteknik som skulle kunna utnyttjas främst i tidsperspektivet efter år 1990. Forsknings- och utredningsuppdragen utförs av vetenskapliga institutioner, forskningsinstitut och av företag samt konsulter.

I proposition 1979/80:170 om vissa energifrågor framhölls att 10 miljoner ton kol enligt oljeersättningsdelegationen bör kunna användas i Sverige år 1990 (jämfört med 2 miljoner ton år 1977). Föredragande statsrådet anförde att kol liksom olja är en icke-förnybar energikälla som vi måste importera. I propositionen anmäldes att regeringen räknade med att under 1980/81 års riksmöte lägga fram ett samlat energipolitiskt förslag och att även andra beslut kunde behöva fattas inom en snar framtid, dvs. redan innan projektet Kol - Hälsa - Miljö hade slutredovisats. Det var emellertid enligt energiministern mycket angeläget att introduktionen av kol i Sverige skedde på ett sådant sätt att väsentliga miljökrav tillgodosågs. Därvid var det viktigt att man tog till vara möjligheterna att utnyttja kolkvaliteter med låga halter av svavel och andra miljöskadliga ämnen och att rena utsläppen.

Sedermera har regeringen beviljat Södertälje och Västerås kommuner tillstånd enligt 136 a § byggnadslagen att uppföra kolvärmeverk. Enligt tillståndet för sistnämnda anläggning skall den förses med utrustning för avsvavling eller annan teknik för att nedbringa utsläppen av svavel. Denna utrustning skall dock inte behöva tas i bruk förrän tre år efter det att kraftaggregatet har tagits i drift, beroende på att pågående utveckling av reningsmetoder väntas ge resultat först under de närmaste åren.

Vid miljövårdsberedningens sammanträde den 3 november 1980 lämnades en bred expertgenomgång av kolproblematiken från främst miljösynpunkt. Det framhölls därvid att vi i Sverige inte längre har någon större egen erfarenhet av kolhantering och att vi har ett klimat som kan ge speciella problem. Inte desto mindre bedömdes från olika håll möjligheten att komma till rätta med flertalet miljöfarliga ämnen vid kolbränning som tämligen goda, i vart fall om man inriktar sig på svavelfattigt kol. Risken för långsiktig klimatpåverkan genom koldioxidutsläppen vid förbränning av fossila bränslen bedömdes dock betydande från bl. a. meteorologiskt håll.

Utskottet ser för sin del allvarligt på miljöriskerna med koleldningen. Utskottet vill även peka på de långsiktiga klimatförändringar som koldioxidutsläppen beräknas medföra och som bedöms vara en ofrånkomlig följd av all förbränning av fossila bränslen. Som anförts i energipropositionen våren 1980 innebär oljans ersättning med kol inte att Sverige blir mindre importberoende för sin energiförsörjning. I avvaktan på att inhemska och förnyelsebara energikällor utvecklats hör dock kolet enligt utskottets mening kunna spela en viktig roll som energikälla under en övergångsperiod med

minskande oljetillförsel och efter hand avvecklad kärnkraft. Möjligheterna att bemästra de miljöproblem vid kolbränning som hänger samman med bl. a. svavel-, kväve- och tungmetallutsläpp bör dock enligt utskottets mening noga prövas innan tillstånd till mer långtgående utvidgning av antalet koleldningsanläggningar i Sverige lämnas. Resultaten av de utredningar som pågår inom bl. a. projektet Kol – Hälsa – Miljö bör enligt utskottets mening kunna bidra till att ge bättre underlag för myndigheternas bedömning härvidlag. Med hänsyn till det utredningsarbete som sålunda pågår samt i avvaktan på de samlade energipolitiska förslag som regeringen aviserat till våren 1981 finner utskottet inte anledning föreligga för något initiativ från riksdagens sida i nuvarande läge. Motionerna 1979/80:304 och 1979/80:1760 yrkande 8 avstyrks därför.

Redan genomförda och planerade lagändringar av innebörd att även förbränningsanläggningar för effekter mellan 10 MW och 50 MW underkastas granskning enligt miljöskyddslagen är ägnade att tillfredsställa de krav som rests i motion 1979/80:1749. Motionen bör därför inte föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Miljöpåverkan från motorfordon. Enligt motion 1979/80:940 bör de svenska bestämmelserna för motorfordons beskaffenhet harmoniseras med de bestämmelser som gäller för Västeuropa i övrigt. Det vore enligt motionen olyckligt om man i Sverige införde specifika krav, vilket aviserats av tre statliga utredningar. I motion 1979/80:1373 begärs att blyfri regularbensin införs i Sverige från den 1 januari 1983.

Sedan den 1 januari 1980 gäller att blyhalten i regularbensin är begränsad till högst 0,15 g/liter. Bensin med ett oktantal av 98 eller högre som importerats eller tillverkas före den 15 april 1981 får hålla 0,40 g bly per liter. Efter detta datum begränsas blyhalten även i högoktanig bensin till 0,15 g/liter. För flygbensin gäller högre blandningstal.

Frågan om bilavgasernas miljöpåverkan har under en följd av år vid olika tillfällen uppmärksamats i riksdagen (bl. a. JoU 1976/77:26, 1978/79:14 och 22). I dessa sammanhang har utskottet framhållit att föroreningarna från fordonstrafiken är ett växande miljöproblem som kräver samordnade och kraftfulla åtgärder. Med anledning av sistnämnda betänkande riktade riksdagen två tillkännagivanden till regeringen om behovet av snara och verkningfulla åtgärder mot bilavgasens hälso- och miljöeffekter samt om myndighetsansvaret på bilavgasområdet. Utskottet hänvisade i detta sammanhang till att tre statliga utredningar sysslade med dessa frågor, nämligen typbesiktningskommittén (K 1977:02), bilavgaskommittén (Jo 1977:08) och en särskild arbetsgrupp som skulle föreslå åtgärder för att underlätta införandet av blyfri bensin.

Bilavgaskommittén har sedermera i en lägesrapport (SOU 1979:34) anmält att den avser framlägga förslag i huvudfrågorna mot slutet av 1981. Typbesiktningsutredningen har föreslagit ökad kontroll av efterlevnaden av

gällande bestämmelser beträffande trafiksäkerhet och miljö för främst nya bilar. Arbetsgruppen för blyfri bensin (Ds Jo 1979:11) har föreslagit att blyfri regularbensin införs och att nya bensindrivna bilar fr. o. m. 1983 års modell skall kunna köras på blyfritt motorbränsle. Fr. o. m. 1985 års modeller bör nya bilar enligt förslaget kunna drivas med bränslen som innehåller upp till 20 procent metanol eller annan alkohol. Regeringen har i EFTA och enligt GATT-överenskommelsen tillkännagett ett införande av sådana bestämmelser för bensinbilar.

I en interpellationsdebatt i riksdagen den 28 april 1980 framhöll jordbruksminister Anders Dahlgren att de redan beslutade begränsningarna av blyhalten i bensin medför en minskning av blyutsläppen med omkring 60 procent. Detta är, sade han, en betydande vinst från hälso- och miljösynpunkt. Då bly är en tungmetall som lagras upp i naturen och människokroppen såg han emellertid mycket allvarligt på hälsoriskerna med bly i bensin. Målsättningen var därför att blyfri bensin skall införas så snart det är möjligt. Enligt jordbruksministern bör ett införande av blyfri bensin kombineras med åtgärder för att öka försörjningstryggheten. Regeringen avsåg därför att ta ställning till tidpunkten för införande av blyfri bensin när de då pågående utredningarna om möjligheterna att använda metanol och etanol som oktantalshöjande tillsatser har avslutats.

Olika förslag till åtgärder mot bilavgaser bereds i regeringskansliet. Regeringens avsikt är att dessa förslag skall bilda underlag för det av riksdagen begärda åtgärdsprogrammet mot bilavgasutsläppen, sade jordbruksministern.

Under de senaste månaderna har de av jordbruksministern nämnda utredningarna avlämnat sina betänkanden. I etanolutredningens betänkande Etanol ur jordbruksprodukter (Ds Jo 1980:7) föreslås en utbyggnad av etanolproduktionen för att utnyttja ett växande överskott av jordbruksprodukter. Etanolen bör enligt utredningen i viss utsträckning användas till inblandning i bensin för att höja oktantalet och underlätta införandet av blyfri bensin.

Oljeersättningsdelegationen har i betänkandet Introduktion av alternativa drivmedel (Ds I 1980:19) framhållit att det är väsentligt att statsmakterna snarast tar ställning till införande av alternativa drivmedel i Sverige. Introduktionen av alternativa drivmedel bör enligt delegationens uppfattning inriktas på metanol vilket inledningsvis bör inblandas med 15 procent i bensin. Delegationen tar inte ställning till frågan om blyhalten i bensin men framhåller att ett beslut om oblyat drivmedel leder till en situation då metanolintroduktionen är särskilt gynnsam. Enligt delegationen bör detaljerade beslut och mer definitiva ställningstaganden till metanolintroduktionen kunna tas tidigast under år 1981 men mer sannolikt under år 1982. Det praktiska införandet av metanol i mer omfattande skala bör då vara i gång år 1984-1985.

Regeringen har uppdragit åt en särskild förhandlare att utarbeta förslag till

erforderliga överenskommelser för att möjliggöra uppförande av en försöksanläggning för produktion av syntetgas och eventuellt – i ett senare skede – framställning av metanol baserad på inhemsk råvara.

I prop. 1980/81:49 om stöd för åtgärder att ersätta olja anmäls att regeringen avser ta upp frågan om erforderliga styrmedel för en introduktion av syntetiska bränslen i samband med den energipolitiska proposition som avses föreläggas riksdagen senare under detta riksmöte.

Utskottet vill för sin del ånyo betona att snara och verkningfulla åtgärder bör vidtas mot bilavgasens hälso- och miljöeffekter. Det framgår av den lämnade redogörelsen av genomförda utredningar, att blyfri bensin bör kunna införas inom en snar framtid och att dess introduktion kommer att underlättas om den sammankopplas med att oktanhöjande motoralkohol införs som tillsats i bensinen. Utskottet tar härvid fasta på jordbruksministerns uttalande att de förslag till åtgärder mot bilavgaser som bereds i regeringkansliet skall bilda underlag för det av riksdagen begärda åtgärdsprogrammet mot bilavgasutsläppen. I detta sammanhang må även uppmärksammas att regeringen enligt energiministerns uttalande i propositionen om oljeersättning avser ta upp frågan om erforderliga styrmedel för en introduktion av syntetiska bränslen i den till våren 1981 aviserade energipropositionen. Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att åtgärderna för att minska bilavgasernas miljöstörningar genomförs samtidigt med införandet av alternativa drivmedel och att övergång till oblyad bensin senast sker i detta sammanhang. Utskottet anser att den tidsplan som arbetsgruppen för blyfri bensin angett bör vara utgångspunkten för regeringens bedömning härvidlag. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion 1979/80:1373 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vad utskottet anfört om angelägenheten av åtgärder mot bilavgasens miljöfarlighet innebär att önskemålet i motion 1979/80:940, att de svenska bestämmelserna för fordon bör harmoniseras med dem som gäller i Västeuropa, inte alltid kan tillmötesgå. Av de citerade utredningarna framgår bl. a. att blott förhållandevis ringa modifikationer av bilmotorer erfordras för övergång till oblyad bensin vars oktantal höjts genom tillsats av motoralkohol. Olägenheterna härmed bedöms av utskottet som relativt obetydliga jämfört med de fördelar som vinnas ur miljösynpunkt. Motionen avstyrks därför.

Skyddet av ozonskiktet kring jorden. Frågan om hur den fortsatta uttunnningen av ozonskiktet kring jorden skall kunna hindras och en farlig ökning av den ultraviolettera strålningen därigenom undvikas tas upp i två motioner. I dessa yrkas på en kartläggning av de utsläpp som kan påverka ozonskiktet samt p. ett kraftfullt svenskt agerande för att få till stånd en internationell konvention till skydd för ozonskiktet. I motion 1979/80:1760 begärs en särskild utredning om vilka utsläpp som sker i vårt land och som kan påverka ozonskiktet och klimatet. En särskild utredning behövs i frågan

huruvida kärnkraftverkens utsläpp av tritium och framför allt krypton-85 kan påverka ozonskiktet, påpekas i motion 1979/80:1377. I motionen citeras en forskningsrapport enligt vilken krypton-85 kan påverka bl. a. förutsättningarna för åska och dess inverkan på nederbördsförhållandena.

Import och tillverkning av sprayförpackningar med klorfluorkolföreningar, med gemensam benämning CFC-föreningar eller freoner, som drivmedel är förbjudet fr. o. m. den 1 juli 1979.

Motioner med krav på åtgärder till skydd för ozonskiktet i stratosfären har flera gånger behandlats av jordbruksutskottet, senast i betänkande JoU 1979/80:8. Utskottet framhöll därvid bl. a. att olika åtgärder till skydd för ozonskiktet vidtagits på såväl det nationella som det internationella planet. I internationellt sammanhang hade frågan om skydd för ozonskiktet aktualiserats inom OECD och FN:s miljövårdsorgan UNEP. Inom UNEP har antagits en plan för samordnad forskning, World Action Plan on the Ozone Layer.

Utskottet framhöll vidare att det internationella arbetet rörande ozonproblemet inriktats på två huvudfrågor, dels begränsning av användningen av CFC-föreningar, dels främjande av samarbetet på forskningsområdet. Allmän enighet torde numera råda om att CFC-föreningar tillhör de ämnen som påverkar ozonskiktet. Mot den bakgrunden fördes internationella diskussioner om begränsning av användningen av CFC-föreningar. I dessa sammanhang spelade Sverige en aktiv roll. Flera andra industriländer hade i likhet med Sverige vidtagit åtgärder i form av förbud och restriktioner mot användning av ifrågakärande ämnen. Beträffande andra ämnens verkan på ozonskiktet torde det krävas fortsatta insatser inom forskningen innan några säkra slutsatser kan dras, framhöll utskottet.

Under det senaste året har ozonfrågan förts vidare framåt såväl inom den nordiska kretsen som internationellt. I en rapport till den nordiska ämbetsmannakommittén för miljöfrågor från april 1980 lämnades en redogörelse för forskningens nuvarande ståndpunkt i frågan. Av rapporten framgår att medan kväveoxidernas effekt på ozonskiktet nu anses vara avsevärt mindre än man tidigare misstänkt, uppskattas CFC-föreningarnas ozonreducerande effekt vara mer än dubbelt så stor som man tidigare trott. I rapporten lämnas även en redogörelse för de åtgärder som vidtagits i andra länder för att begränsa utsläpp av CFC-föreningar och andra ämnen som riskerar påverka ozonskiktet.

Regeringen har, enligt vad utskottet erfarit, i samråd med andra länder tagit vissa initiativ för att föreslå utarbetandet av en internationell konvention till skydd för ozonlagret. Efter olika internationella kontakter, bl. a. vid ett av norska regeringen anordnat möte om utsläpp av CFC-föreningar, framlade jordbruksminister Anders Dahlgren vid FN:s miljöstyrelse UNEP:s möte i Nairobi i april 1980 ett förslag om att förhandlingar inom UNEP:s hägn snarast inleds om en global internationell konvention till

skydd för ozonlagret. Sverige har även gått in som medlem av UNEP:s kommitté för samordning av forskning och åtgärder kring ozonskiktet.

Utskottet har anledning upprepa sin tidigare framförda mening att skyddet av ozonskiktet är en ytterst betydelsefull fråga. Det internationella samarbetet är av avgörande vikt för möjligheten att åstadkomma en kartläggning av problemen och att vidta effektiva åtgärder på global nivå. Utskottet vill därför uttala sin tillfredsställelse över att man från svensk sida nu synes inta en framskjuten ställning i det internationella arbetet på att åstadkomma en konvention på området. Det är betydelsefullt att Sverige nu kommer att aktivt delta i samordningskommittén för den internationella ozonforskningen. Utskottet finner syftet med motionerna 1979/80:1377 och 1979/80:1760 yrkande 9 i allt väsentligt tillgodosett genom de sålunda redovisade åtgärderna. Motionerna bör därför inte föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *vattenföroreningar i vissa år*
att riksdagen avslår motionerna 1979/80:214 och 1979/80:387,
2. beträffande *koleldningens miljöstörande effekter*
 - a) att riksdagen avslår motionerna 1979/80:304 och 1979/80:1760 yrkande 8,
 - b) att riksdagen lämnar motion 1979/80:1749 utan ytterligare åtgärd.
3. beträffande *miljöpåverkan från motorfordon*
 - a) att riksdagen med anledning av motion 1979/80:1373 ger regeringen till känna vad utskottet anfört om övergång till oblyad bensin,
 - b) att riksdagen avslår motion 1979/80:940,
4. beträffande *skyddet av ozonskiktet*
att riksdagen lämnar motionerna 1979/80:1377 och 1979/80:1760 yrkande 9 utan ytterligare åtgärd.

Stockholm den 3 december 1980

På jordbruksutskottets vägnar
SVANTE LUNDKVIST

Närvarande: Svante Lundkvist (s), Arne Andersson i Ljung (m), Börje Stensson (fp), Hans Wachtmeister (m), Sven Lindberg (s)*, Filip Johansson (c), Gunnar Olsson (s), Märta Fredrikson (c), Håkan Strömberg (s), Esse Petersson (fp), Lennart Brunander (c), Maja Ohlin (s)*, Jan Fransson (s), Arne Svensson (m) och Anita Modin (s)*.

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

Koleldningens miljöstörande effekter (mom. 2)

Svante Lundkvist, Sven Lindberg, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Maja Ohlin, Jan Fransson och Anita Modin (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 börjar med "Som anförts i energipropositionen våren 1980" och som på s. 6 slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets uppfattning nödvändigt att kraftfulla åtgärder sätts in för att minska de föroreningar som är en följd av förbränningen av fossila bränslen. Självfallet kan ett omfattande energisparande eller utnyttjande av andra energislag medverka till att minska behovet av dessa bränslen. Det är emellertid nödvändigt att genom olika åtgärder snarast minska de föroreningar som blir en följd av den förbränning som likväl behövs. Den handlingsförklaring som karakteriserat den borgerliga regeringens energipolitik har skapat stor osäkerhet hos såväl statliga verk och myndigheter med ansvar för vår energiförsörjning som hos kommunerna. Betydande risk föreligger att en ur miljösynpunkt framsynt planering av vår energiförsörjning får stå tillbaka för behovet att till varje pris finna ett alternativ till oljan.

På olika håll tas sålunda nu initiativ för att anlägga koleldade kraft- och värmeverk. Av den ovan lämnade redovisningen framgår att tillstånd i år beviljats för två sådana enligt 136 a § byggnadslagen. Det är mot bakgrund av de stora miljöproblem som blir följderna om kolet börjar användas som energikälla av större omfattning i vårt land nödvändigt att omgärda användning av kol med hårda regler.

Riksdagen uttalade sig i anslutning till behandlingen av energifrågan 1979 för stränga krav i fråga om både reningen av utsläppen och hanteringen av avfallet. Som framhållits i motion 1760 pågår forskning och utvecklingsarbete runt om i världen för att få fram den teknik som behövs för att klara kolets miljöproblem. Ingen kan dock nu säga när detta arbete ger resultat.

Mot bakgrund av angelägenheten att motverka de miljörisker som för landet totalt är förknippade med förbränningen av kol anser utskottet att det slutgiltiga avgörandet när det gäller anläggningar med koleldning skall ligga hos regeringen. Det bör ankomma på regeringen att föreslå sådana åtgärder i

lagstiftningen att detta krav kan tillgodoses. I linje härmed ansluter sig även utskottet till de krav som rests i motion 1979/80:304 om forskning och utveckling av reningsmetoder samt om att hänsynen till människors hälsa respekteras vid användning av kol som energikälla. Vad utskottet här anfört med anledning av motionerna 1979/80:304 och 1979/80:1760 yrkande 8 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 a) bort ha följande lydelse:

- 2 a) beträffande *koledningens miljöstörande effekter*
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionerna 1979/80:304 och 1979/80:1760 yrkande 8.

Särskilt yttrande

Vattenföreningar i vissa åar (mom. 1)

Svante Lundkvist, Sven Lindberg, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg, Maja Ohlin, Jan Fransson och Anita Modin (alla s) anför:

Enligt vår mening är det nödvändigt att de åtgärder som vidtagits för att komma till rätta med de allvarliga miljöolägenheter som påtalats i motionerna 1979/80:214 och 1979/80:387 särskilt inriktas mot vilken roll jordbruksdriften spelar i sammanhanget. Inte minst gäller det den kraftiga handelsgödselanvändningen i området. Andra föreningar bör i hög grad kunna motverkas med en bättre reningsteknik vid föreningskällan. För jordbrukets vidkommande aktualiseras åtgärder som ingriper mera direkt i produktionen.

Då kemikalieanvändningen i jordbruket kan misstänkas vara en av orsakerna till de svåra miljöproblem som uppstått vid våra vatten även i andra delar av landet bör varje tillfälle utnyttjas för att klarlägga den roll kemikalieanvändningen i jordbruket spelar.

Då utskottets borgerliga majoritet avvisat vårt önskemål om att denna synpunkt borde understrykas i utskottets utlåtande vill vi med detta särskilda yttrande fästa riksdagens och de berörda länsstyrelsernas uppmärksamhet på frågan.